

*Hčerka moja,
vem, da ti hudo je po očetu,
saj me vsak dan spremlja misel tvoja.
V noči lice v dlan naslonim,
k tebi se zamišljen sklonim.*

*Brez pokoja
svet ljubiti se v bridkosti uči,
bratstvo vseh ljudi je vera moja,
naj še tebe dviga k sončni luči.*

Igo Gruden: Naročilo hčerki

*Idaj gozd molči...
Na jasi zameteni so grobovi...
Le črni križi v sivi dan strmijo
in nemo govorijo v nove dni...
Samo zvečer, ko veter zaigra
otožno pesem v golih vejah drevja,
se zdi mi, da nekje sedijo v krogu
vsi — Tonče, Milan, Srečko — mrtvi bataljon...*

Mihael-Marjan Klinar: Finale

NE BOMO JIH POZABILI!

MRTVI BATALJONI, POBEŠENI, Z DOMAČIJAMI UPEPELJENI, USTRELJENI V BE-
GUNJAH, V DRAGI, PO GORENJSKI, POMORJENI NA NEMŠKEM IN SEŽGANI V
KREMATORIJH — NEMO GOVORIMO; MI SMO NOVIH DNI — NEIZPROSNI UKAZ!

IZ TRPLJENJA, IZ KRVI RDEČE...

GORENJSKA V SVOBODI

PRAZNIK GORENJCEV V PRVIH DNEH MESECA SEPTEMBRA 1945. LETA NA
JESENICAH

GORENJCI PROSLAVLJAJO SVOBODO

BIVŠI JETNIKI NEMŠKIH KONCENTRACIJSKIH TABORIŠČ SE SPOMINJAJO SVOJIH
MRTVIH TOVARIŠEV

DOLGE VRSTE
OTROK
SO OSTALE
BREZ STARŠEV

DOLGE VRSTE
ŽENA IN MATER
SO OSTALE BREZ
MOŽ IN OTROK...

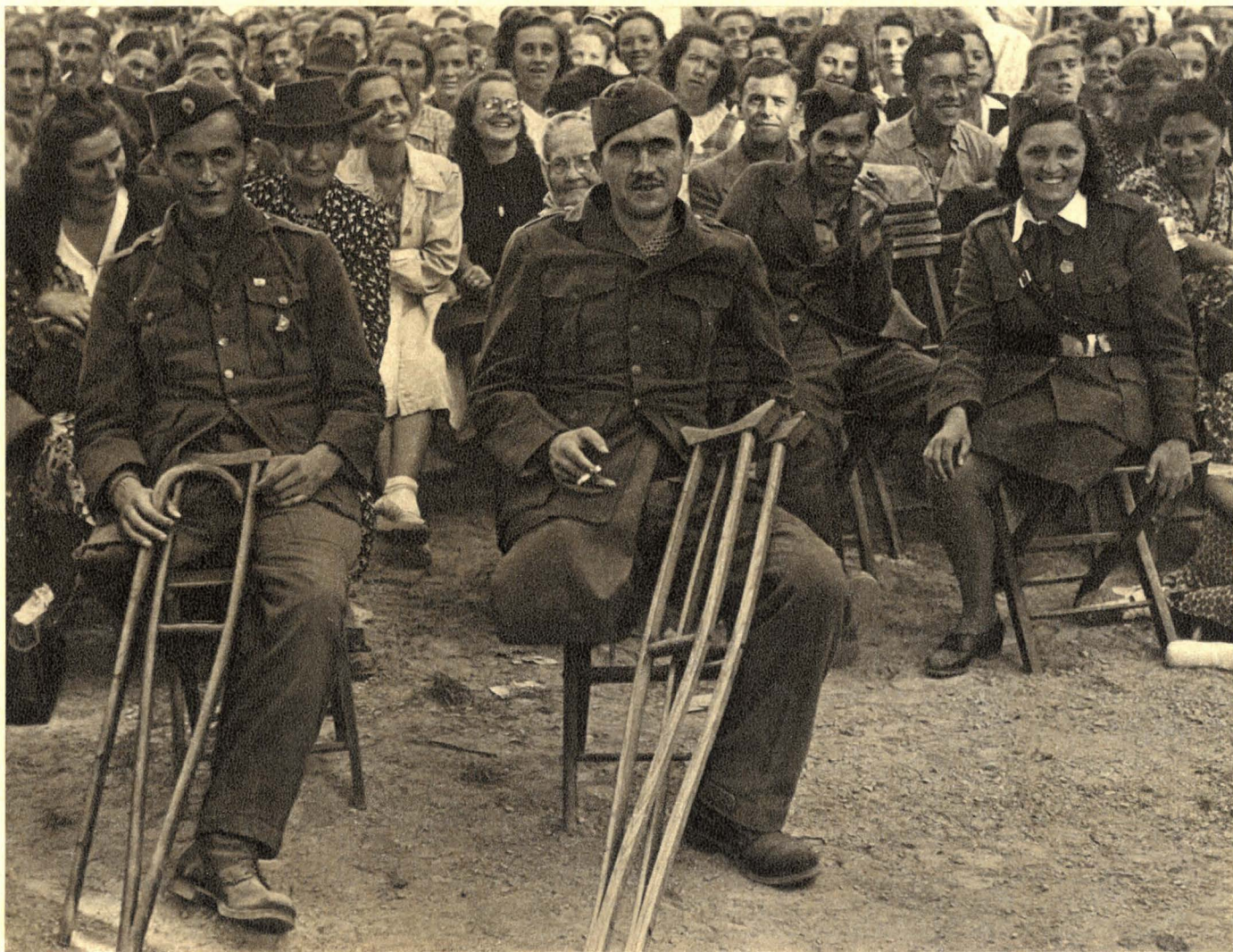
NEPREGLEDNE MNOŽICE Z VSE GORENJSKE IN SLOVENIJE: OD GOSPE SVETE DO TRŽAŠKE OBALE, OD SLOVENSКИH GORIC DO BENEČIJE, SO SE ZBRALE NA PRAZNIKU GORENJCЕV NA JESENICAH...

... ZBRALE SO SE V BRATSTVU KOT ENA SAMA VELIKA DRUŽINA

V TISTIH VELIKIH DNEH JE PRIVRELA IZ SRCA PRIMORSKEGA DEKLETA VSA
LEPOTA GREGORČIČEVE PESMI *SOČI*. Z NJO JE SLOVENSKO DEKLE — PARTIZANKA
IZPOVEDALA VSO RADOST OSVOBOJENE IN TOŽILA VSO BOL NEOSVOBOJENE
PRIMORSKE...

PRIŠLI SO TUDI ONI, KI JIM DOLGUJEMO VSO HVALEŽNOST IN SPOŠTOVANJE

V OTOŽNI
KOROŠKI PESMI
GOR ČEZ IZARO
SO DEKLETA IZ
SLOVENSKE ZILJE
POTOŽILE
NEUTEŠENO BOL
O IZGUBLJENIH
SLOVENSКИH
DOMOVIH
NA KOROŠKEM...

TO LJUDSTVO BO ŽIVELO!

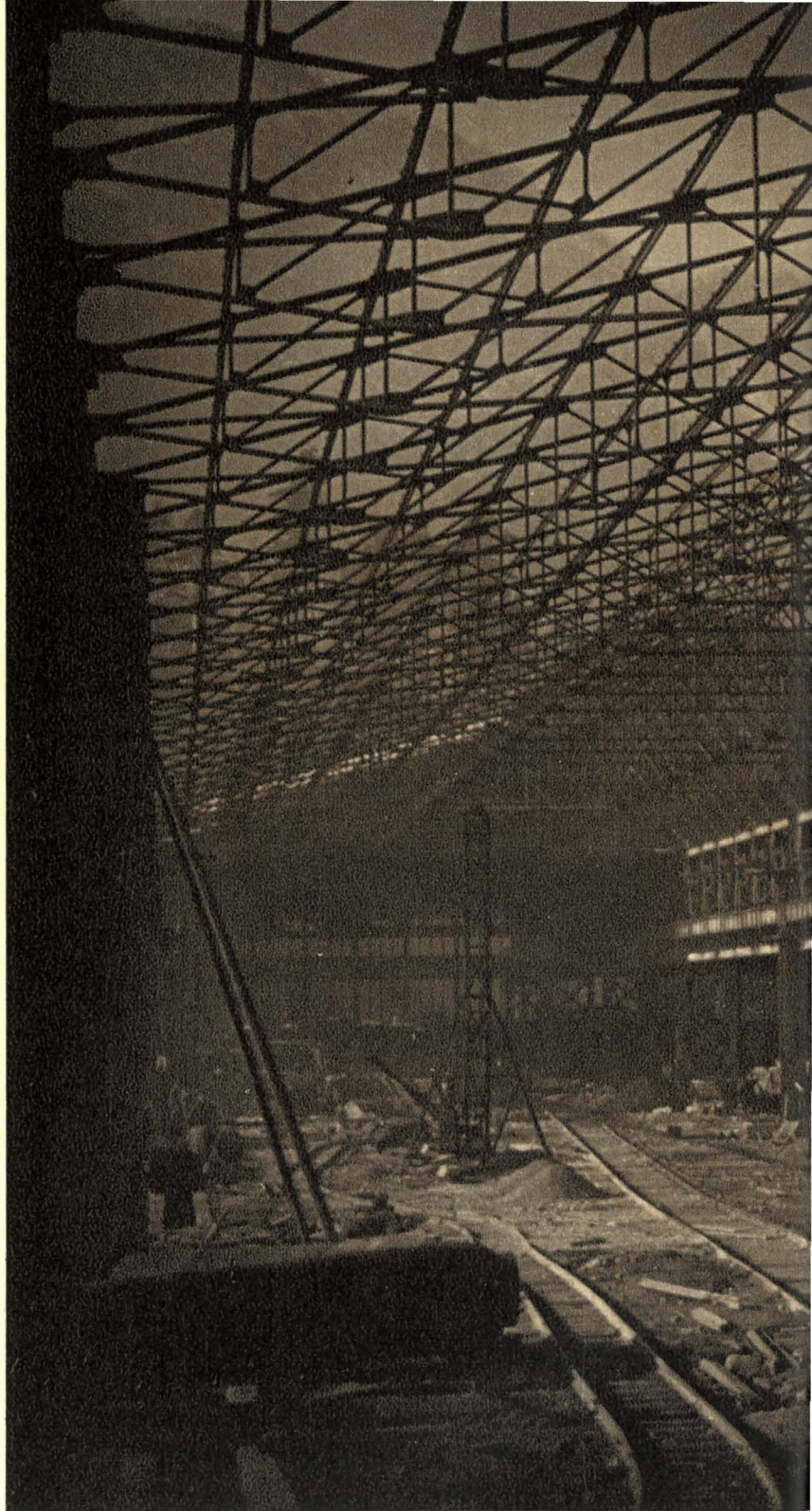
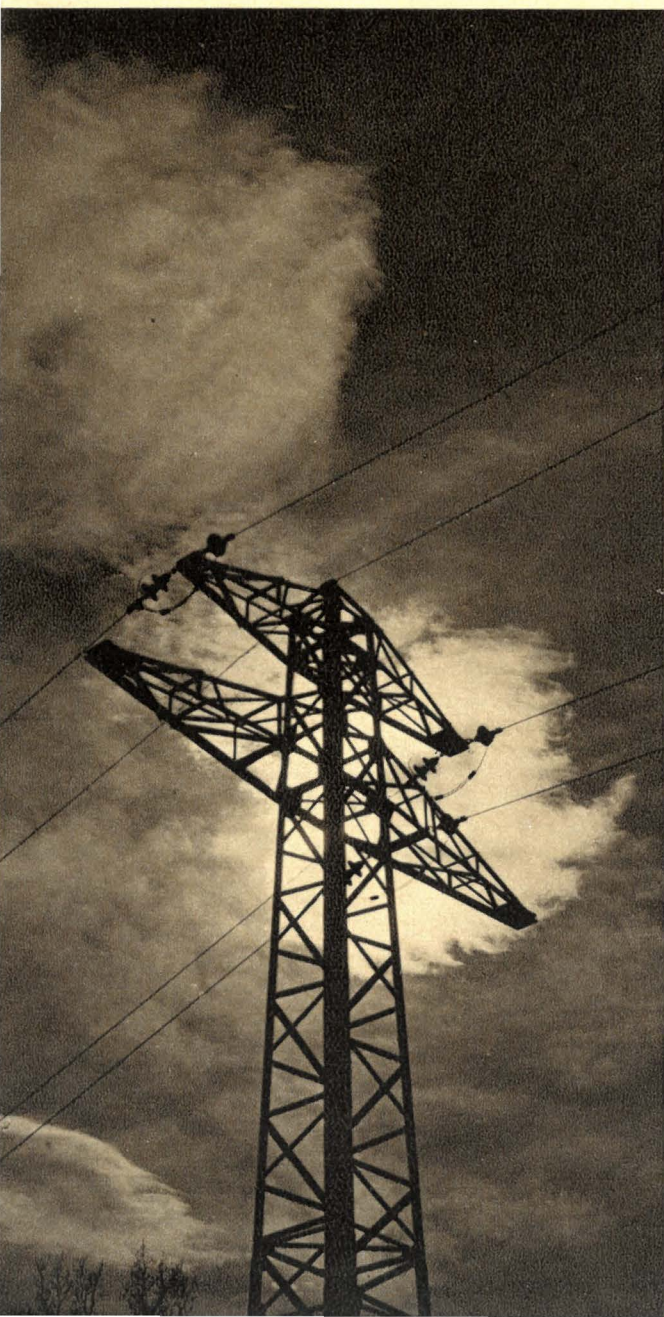
GLEJ, V ZLATI KLAS JE SETEV DOZORELA

ELEKTRIFIKACIJA —

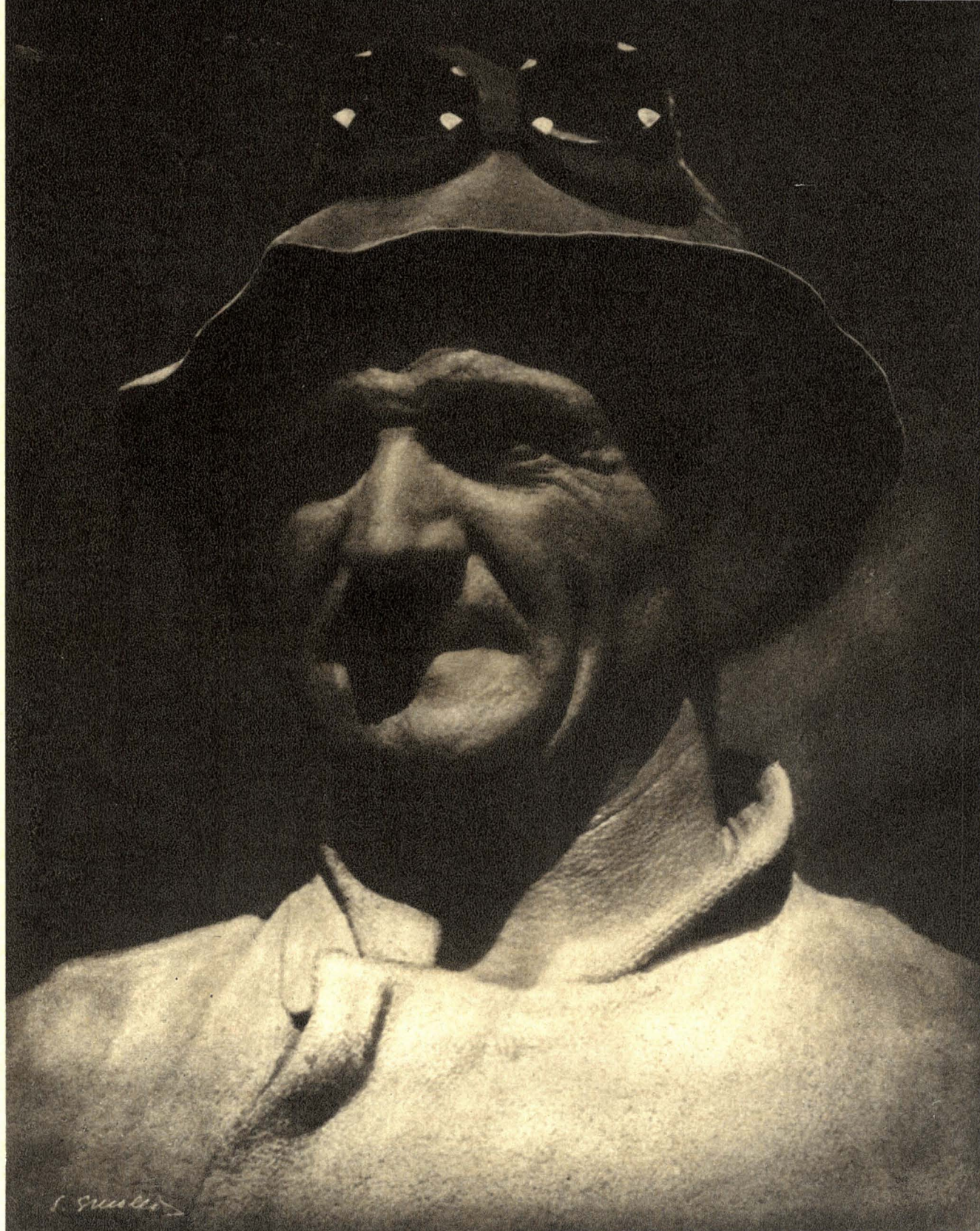
INDUSTRIALIZACIJA IN KULTURNI NAPREDEK NAŠE SOCIALISTIČNE
DOMOVINE SO TEMELJ NAŠE IN NAŠIH ZANAMCEV LEPŠE PRIHODNOSTI

... IZ ROK LJUDSKE REVOLUCIJE

— V ROKE DELAVCU — PROIZVAJALCU

NEUPOGLJIV IN KLEN JE GORENJSKI ROD KAKOR VIHARNIKI NJEGOVIH GORA!

I Z V O R F O T O G R A F S K I H S L I K

Fotografije na straneh: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 43, 48, 52, 54, 60, 64, 66, 67, 76, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94 in 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 108 in 109, 110, 114, 115, 117, 118, 119 spodaj, 120 in 121, 122, 123, 124, 125, 126 in 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135 in 136 je posnel SLAVKO SMOLEJ; na straneh 24, 62, 73 zgoraj JAKA ČOP; na strani 59 JOŽE ULČAR; na strani 65 MATEVŽ MIKELJ; na straneh 70, 77, 82, 98 in 113 MIRKO LAKOTA; na strani 83 JAKOB PRETNAR; na strani 104 AVGUST SVETINA; na strani 119 zgoraj JOŽE DIVJAK. — Slike na strani 32 hrani tovariš DRAGO VIŠNAR, Jesenice. Slike na strani 33 in 34 sta last bivšega jetnika v Dachauu tov. ČUDNA iz Ljubljane. Negative posnetkov na strani 50, 51 in 78 je med nemško okupacijo Gorenjske dal avtorju knjige pred Trstom padli LUDVIK BEVC z Javornika. Slike na strani 55, 56, 57 in 63 hrani Muzej Narodne Osvoboditve v Ljubljani; avtor slike 63 je dr. SKULJ-KOKO. Slike na strani 28, 29, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 58, 61, 71, 72, 73 spodaj, 74, 75, 80 in 81 so bile po vojni leta 1945 najdene v nekdanjih prostorih nemške tajne policije (Gestapo) na Bledu in v Kranju; fotografirala sta jih nemška vojna poročevalca esesovca Wiesebach in Ittner. Pri slikah 74 v sredini, 80 in 81 avtor ni naveden. Slika 74 spodaj nosi na hrbtni strani pečat: Bildstelle Alpenland 2, Krainburg.

KAZALO FOTOGRAFSKIH SLIK

K A Z A L O F O T O G R A F S K I H S L I K

Triglav, 2863 m, Julijske Alpe	1
Srednji vrh v Karavankah z Martuljkovo skupino v Julijcih	2
Motiv z Gorij pri Bledu	3
Narcisne poljane pod Golico (Karavanke)	4
Vas Podkoren s Poncami	5
Bled s Stolum in Begunjščico	6
Planike	7
Ob robu gorenjske vasi	8
Pogled na vašico Vrbo z gorsko planoto Jelovico v ozadju	9
Gorenjska dekleta v narodni noši (1935)	10
Kmetsko dvorišče v Bohinju	11
Jesenski motiv z Rovt	12
Mladi kosec	13
Prosjak ob cesti (Jesenice, 1933)	15
Motiv iz tovarne na Jesenicah (1934)	16
Žandarji pred vhodom v tovarno na Javorniku v času stavke kovinarjev l. 1936	18
Proletarski otroci v predmestju Jesenic (Murova)	19
Gorenjski gozdni delavec	20
Kmetje iz Planine pod Golico na kmetski praznik	21
Gorenjske kmetske matere v narodni noši na prazničen dan	22
Motiv gorenjske pokrajine pred nevihto	23
Vod nemških vojakov pred železniško postajo na Jesenicah, 11. aprila 1941	24
Posebni nemški poštni znamki z motivom Triglava in Bleda	25
Begunje na Gorenjskem (1941)	26

K A Z A L O F O T O G R A F S K I H S L I K

Okupator je razobesil lepake z imeni ustreljenih talcev (Jesenice, 1941)	27
Okupator strelja talce v gozdiču pri Smledniku	28
Ustreljeni talci, privezani na koleh	29
Objava ustrelitve 133 talcev na Gorenjskem	30 in 31
Ustreljeni talci ob cesti na Belem polju pri Hrušici nad Jesenicami	32
Na transportu v Nemčiji pomrli jetniki nacistov	33
Umrli jetniki pred krematorijem koncentracijskega taborišča v Dachau, Nemčija	34
Gestapo izganja otroke in mater z rodnega doma	36
Gorenjske žene gredo v pregnanstvo	38
Gorenjske žene in dekleta na poti v pregnanstvo	39
Nemški orožniki pri ropanju živine	40
Hitlerjeva vojska pri ropanju premočnin	41
Nacisti so zažgali gorenjskemu kmetu domačijo	42
Vrh Možaklje od viharjev okleščena drevesa	43
Viharnik v Triglavskem pogorju	48
Faksimile »Dela«, glasila CO KPS, september 1941	49
Gorenjski partizan pred bunkerjem na Jelovici	50
Zimski dom partizanov v drvarski koči na Jelovici	51
Gorenjski partizan z zaplenjeno strojnico (Jelovica)	52
Porušen električni daljnovod (Lipce pri Blejski Dobravi)	54
Razstreljen tlačni cevovod elektrarne v Zasipu pri Bledu	54
Nemška policija pri požganem cestnem mostu (Praprotno, Selška dolina)	55
Uničena nemška borbena policijska patrulja pod Mladim vrhom pri Rovtah	56
Del vasi Dražgoše v času borb z Nemci, januarja 1942	57

K A Z A L O F O T O G R A F S K I H S L I K

Gestapovski štab z Bleda pri porušenem mostu v Mostah pri Žirovnici . . .	58
Gorenjski partizani pred miniranjem železniške proge pri Bohinjski Beli . .	59
Lokomotiva v Savi pri Podnartu	60
Prestreljen in zažgan avtomobil na cesti niže Bistrice pri Podbrezjah . . .	61
Porušena tovarna verig v Lescah	62
Borci partizani na položaju pod Blegošem	63
Otroci na poti k partizanom (Poljanska dolina)	64
Ognjišče prve gorenjske partizanske bolnice na Možaklji	65
Betonski bunker ob železniškem predoru pri Radovljici	66
Betonski bunker pri Park hotelu na Bledu	67
Objava okupatorjeve prepovedi 2. julija 1942 o bivanju na prostem . . .	68 in 69
Borci Gorenjskega odreda partizanov nad Lomom nad Trzičem	70
Okupator vdira s tanki v Selško dolino v hajki na partizane	71
Esesovci s topovi na položaju v hajki na partizane	72
Nemška policija v zaščiti gorenjskega kozolca pri zasledovanju partizanov .	72
Okupator obstreljuje z minometi položaje partizanov	72
Požgana Prešernova planinska koč vrh Stola v Karavankah	73
Okupator išče partizane po gorskih skalnih špranjah škofjeloških hribov . .	73
Nemški vojaki zasledujejo partizane do gorskih vrhov	73
Nemški gorski lovci neso svojega mrtvega vojaka	74
27 nemških vojakov, pobitih na Črnem vrhu nad Škofjo Loko	74
Pokopališče nemških vojakov v Kranju v času nemške okupacije	74
Nemški vojaki se vračajo s hajke na Jelovico	75
Borci jeseniško-bohinjskega odreda partizanov po prestani borbi	76

Borci-topničarji Prešernove brigade	77
Zadnja čast padlemu mlademu partizanu	78
Okupator požiga vasico Radovno pod Triglavom	80 in 81
Gorenjski kmetje vozijo hrano čez Jelovico brigadam 31. divizije (Triglavske)	82
Na volišču v vaške ljudske odbore med okupacijo na Gorenjskem	83
Nemška vojska beži skozi Kranjsko goro 30. aprila 1945	84
Partizanska radijska postaja v gorenjski kmeti hiši	85
Od esesovcev razstreljena slovenska zastava	86
Goreče hiše v Kranjski gori ob koncu vojne	87
Motiv pomladi	88
Partizani z zastavami (Podkoren, 10. maj 1945)	89
Okupator — ujetnik (Podkoren, 10. maj 1945)	90
Nemški ujetniki na Podkorenskem sedlu (1945)	91
Nemški tanki na gorenjski železnici med vojno	92
Razbito kolo okupatorjevega topa	93
Preostanki premagane nemške vojske na Gorenjskem	94 in 95
Med okupacijo razdejana kmeti hiša v Lajšah pri Dražgošah	96
Razdejana železniška proga in razbiti vagoni na jeseniški postaji	96
Mrtev konj — žrtev vojne	96
Železniška postaja na Jesenicah ob koncu vojne	97
Ruševine vasi Zlato polje ob koncu vojne	98
Partizanska mati v porušenem domu v Tuhinjski dolini	98
Porušen cestni most v Medvodah	99

K A Z A L O F O T O G R A F S K I H S L I K

Jetnika iz koncentracijskega taborišča Dachau na povratku domov preko Podkorenskega sedla (maj, 1945)	100
Skupina jetnikov iz taborišča Mauthausen na gorenjski cesti na poti domov (maj, 1945)	101
Pregnanci, Slovenci in Srbi iz Vojvodine, se vračajo iz pregnanstva v Nemčiji	102
Na Jelovici padle borce-partizane vozijo svojci skozi Kropo na svoje domove	103
Zadnja čast prekopanim padlim partizanom z Bleda na Bledu	104
Množičen pogreb padlih partizanov z Jesenic skozi Jesenice	105
Grobovi borcev s planine Lipance v Begunjah leta 1945	106
Vseh mrtvih dan na množičnih grobovih talcev v Begunjah leta 1945	107
Del grobišča talcev v Dragi (1945)	108 in 109
Hčerka na grobu ustreljenega očeta partizana-talca (Begunje, 1945)	110
Ob robu gozda padli partizani (Selška dolina)	113
Nagrobna tablica obešenih talcev v Kamniku (Draga, 1945)	114
Kip talca sredi množičnih grobov talcev v Begunjah (1953)	115
Gorenjci proslavljajo osvobodjenje na Jesenicah v septembru 1945	117
Nekdanji jetniki nemških koncentracijskih taborišč v sprevodu na praznik osvobojenja na Jesenicah (1945)	118
Hčerke ustreljenih očetov s trnovimi venčki v sprevodu na praznik osvobojenja na Jesenicah (1945)	119
V črno odete žene, matere, hčere in sestre neznano kje ustreljenih svojcev na proslavi osvobojenja na Jesenicah (1945)	119
Ljudske množice na praznik »Gorenjska v svobodi« na Jesenicah (1945) .	120 in 121

K A Z A L O F O T O G R A F S K I H S L I K

Ljudske množice, zbrane pod Možakljo na praznik »Gorenjska v svobodi« na Jesenicah (1945)	122
Primorsko dekle-partizanka recitira zbranemu ljudstvu na prazniku osvobojenja na Jesenicah (1945)	123
Invalidi iz narodnoosvob. vojne na proslavi osvobojenja na Jesenicah (1945)	124
Koroška dekleta iz Slovenske Zilje pojo na proslavi osvobojenja na Jesenicah	125
Gorenjci so se zavrteli	126 in 127
Žitno polje	128
Obdevanje kozolca z žitom	129
Železo teče iz plavža (Železarna Jesenice)	130
Odvzem tekočega jekla za preizkus (Jesenice)	131
Nov drog električnega daljnovoda	132
Valjarna pločevine na Slovenskem Javorniku v gradnji leta 1949	133
Prizor iz slovesnosti prevzema jeseniške tovarne v roke delov. kolektiva l. 1950	134
Plavžar	135
Portret gorenjskega delavca-železarja	136

V S E B I N A

UVOD

stran IV

POSVETILO

stran V

CANKARJEVA BESEDA O DOMOVINI

stran VII

GORENJSKA V MIRU

stran 1 do 23

GORENJSKA V TRPLJENJU IN BORBI

stran 24 do 87

GORENJSKA V SVOBODI

stran 88 do 136

IZVOR FOTOGRAFSKIH SLIK

stran 138

KAZALO FOTOGRAFSKIH SLIK

stran 141 do 146

VSEBINA

stran 147

NATISNJENO JESENI 1954

V slovenski nakladi 3500 izvodov

v angleški 1000 izvodov

v esperantu 500 izvodov